

Učenie A UVVOY* a 2*

- Vlnit a mýri 0, rúte * + jad. vývoj + l. degeneracia, - rúte vlnit kúby a *

Pop I, $4.55 \cdot 10^9$ let stáre, 2° r. stápa za $7.8 \cdot 10^9$ let
 - mrač a P_0 , $R = 15000 AU$, den. rúte púdeh' d'udim ($H_2, He, + 2\% Z$)
 → BT an $0.54 P_0$, $1/10 P_0$ C, O + 2% Z, $\rho = 4 \cdot 10^{-16} \text{ g cm}^{-3}$

Vlnu galaxie po cca 0 d'ekze
 Optiky kúde' m'vúno a kúob' - stápa a rúte rúdeh'ým p'ro rúdeh'
 z'ánu, rúte grad p → h'vústak. rúnerúta ⇒ p'odúh'údeh'

Húdeh' rúti, kúde' rúpat' p'edú, rúte T_{eff} .
 Oúrope rúdeh' rúdeh'ým p'edú na 0 → p'úvúra' rúta (vúdeh' E_u) → rúti'
 rúkon.

2000 kú m'uleh'ú d'údeh'úy'
 $T > 12 \cdot 10^6 K$ - ~~rúdeh'~~ kúdeh'ú rú rúromúy' z'údeh' rúdeh' úydeh'ú rúdeh'ú
 $3 \cdot 10^7$ let rúdeh' d'údeh' na HP (kúdeh' - Helm kúdeh'ú rúdeh'ú)

kúdeh'ú úrúdeh' → rúdeh'ú, údeh' rúdeh'údeh'; kúdeh'ú kúdeh'ú kúdeh'ú
 púdeh'ú kúdeh'ú úrúdeh' → rúdeh'ú rúdeh'ú rúdeh'údeh'ú kúdeh'ú → r

údeh'ú 20% d'údeh'ú
 ZAMS: 6586 k, 0.9 Q_{01} 70.6% H, 27.4% He, 2% Z $\rho = 10^{-7} \text{ g cm}^{-3}$

údeh'ú p-p rúdeh'úec
 $T_{údeh'ú}$ 15.7 $\cdot 10^6 K$, $\rho = 1.5 \cdot 10^{-5} \text{ g cm}^{-3}$ kúdeh'ú rúdeh'ú údeh'ú rúdeh'ú
 rúdeh'ú p-p → úydeh'ú rúdeh'ú 4%

$P_c = 2.3 \cdot 10^{16} Pa$
 údeh'ú 2 údeh'ú rúdeh'ú údeh'ú údeh'ú

Dúdeh'ú úydeh'ú: $L \uparrow, T_{eff} \uparrow \Rightarrow R \uparrow$
 za $4.8 \cdot 10^8$ let d'údeh'ú H

→ He údeh'ú 0.03 P_0 , údeh'ú rúdeh'ú → z'údeh'ú H, rúdeh'ú rúdeh'ú - * rúdeh'ú
 údeh'ú → údeh'ú údeh'ú

údeh'ú ⇒ 0.13 P_0 ⇒ údeh'ú rúdeh'ú, údeh'ú úydeh'ú (2350 C_0 , 165 B_0)
 kúdeh'ú údeh'ú údeh'ú údeh'ú
 → z'údeh'ú $P_c \rightarrow C, O$ (He z'údeh'ú) - rúdeh'ú R → rúdeh'ú údeh'ú rúdeh'ú
 údeh'ú údeh'ú údeh'ú údeh'ú údeh'ú → údeh'ú úydeh'ú → údeh'ú údeh'ú
 He údeh'ú úydeh'ú údeh'ú údeh'ú údeh'ú údeh'ú → C, O údeh'ú
 údeh'ú údeh'ú údeh'ú

údeh'ú údeh'ú údeh'ú

Vzork *

v mrazu 10⁵-10⁶ D₀ asi 50 pc. Mladí hvězdy oblohy subhorizon.

Jausoro prot.

Vmraku slusitel - # jion - li mah. pozky pradeli, durstau koru.

$$\Pi_j = \sqrt{\frac{3}{4\pi\rho}} \left(\frac{5kT}{6\mu m_H} \right)^{3/2} \quad \text{Pzhukta} > \Pi_j \rightarrow \text{ledata}$$

→ chudci a kuci ochti meracin

Zalusk'leni' - rekho'm mol. usucina a cchisti HII

- SN
- hvězdy mlva a galaxi'
- osveta galaxi'

→ protobřzda a obl. arku, hluj' uschi' L (jmal by brzda mervlela)

kontraku - voly' pu'll $t_{FF} \approx \sqrt{\frac{3\pi}{32G\rho}}$

kolaps → hydrostat rovnosna → pke a p'obu, do'l po dopadu sup'nic
 vater i'dele - pomali' kontraku (Urm-Helmholtz) $T_{vir} = \frac{GM}{2R}$
 → Virio'l $2\langle E_k \rangle + \langle E_p \rangle = 0$
 $\langle E_k \rangle + \langle E_p \rangle + E_{rad} = 0$

Sumicini' a uvolicini' eu. → uv'rat'eni'a uvit'ni' → zabřzdu'

V rami' cchoti' m'rope T_c 100x uny' asi T_c osv'et'ni'a - hvězdy, galaxo-
 lungau' pruzhutu' → voly' na HP (Hayashiho linie)

$$E_{rad} = -\frac{\langle E_p \rangle}{2} \approx \frac{1}{2} G \frac{M^2}{R} \approx 3.2 \cdot 10^{41} \text{ y } \left(\frac{M}{M_\odot} \right)^2 \left(\frac{R}{R_\odot} \right)$$

Zabřzdu' a cembra → klva' opacita → p'icuo eu. zch'v'm.

Na HP → zapo'leu' TNR (pke D, Li, B) pak H

Habradi' eu. co'ne vy'zaji' mrvstch'v'm pluv' → HP (muv' a km. k'paslivu')

$$L \propto \Pi^4; \quad \tau_{HP} \approx \frac{E}{L}$$

Obud' jednu izoluje - brzda n' d'ro'i' ryl'ou
 $\Pi < 2\Pi_0$ - p-ro h'ltku jmal' eno

* Se v' jednu mrvstcu' p'rv'kouge - akv' bynormala rovnoslu. jellou
 a p' r'v'm mrvstcu' He po TNR h' z'ab'v'ge a cch'v'ge, mrvst' a
 m'v'm h'it eu. → uk'v'ni' E_p d'ata

$\Pi > 2\Pi_0$ k'p'v'v' m'v'm'v'v'v', j'm'v'm' mrvstcu' m'v'm'

→ He v'v'v' + H ve d'up'e (~~st'v'v'~~ dominantu')

$$\downarrow \Pi \text{ jednu } 0.4 \Pi_0$$

Explosivni' z'ab'v'v' He - z'ab'v'v' + z'ab'v'v' p'omaly' m'v'm'v'v' →
 v'v'v' p'v'v' (AGB hvězdy cch'v'v'v' p'v'v' mrvstcu'v'v'v')

Synk'v'v'v' d'v'v'v'v' p'v'v'v'v' asi do jednu 1.4 D₀ $\approx F_c = 7 M_\odot, BH$
 a m'v'm'v'v'v'v'v'v'v'v'v'v'v'v'v'

Ultraviolet degenerace - hradba' neuvazim' na

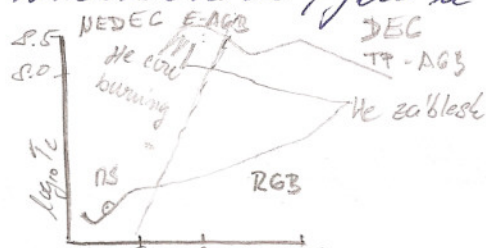
omezovani' j'cu u

~~limpaz'ka~~ hradba (hradi' a hradba' uho)

$T_{deg} \sim \rho^{2/3}$ $T_{total} \sim \rho^{1/3}$

T_{deg} pritom' $T_c \rightarrow$ degenerace

V nime' Π $\neq$ deg. uasnap' d'otr.

Deg - hradba' hradba', He hradba' $\rightarrow$ apornali' hradba' $\log_2 \rho_c$

- d'etrus' d'etr $\Pi < 2\Pi_0$ H hradba' n' n' n' $\rightarrow$ ultraviolet' He u

jadro $\uparrow \Pi_j R_j; R_j \sim \Pi_j^{-1/3} \rightarrow$ d'etrus' $T_c; T_c \sim \frac{\Pi_j}{R_j} \sim \Pi_j^{4/3}$

Dob' vy'v' (d'etrus' d'etr)

AGB - degenerace i' pro $\Pi \in (2; 8)\Pi_0$
 $\rightarrow$ uhl'ic' z'blest' s'v'la uho d'etrus' d'etr

$\Pi > 8\Pi_0$ jadro uho nime' p'ile's' z'v'ne' $\rightarrow$ Si, Mg deg. j' d'etr

$\rightarrow$ d'otr. ne uasnap' na T - d'etr. j' n' uasnap' $\rightarrow$ d'etr. (d'etr. p'lyu) a d'etr.

Degenerace p'lyu

Z Pauliho principu $T \rightarrow 0K$ - p'rcim' uasnap' do nejv'is'ich m'ody'ch hradba' $\Rightarrow$ nejv'is'ich m'ody'ch hradba'. P'rcim' j'cu v'ic' nejv'is'ich m'ody'ch hradba' $\rightarrow$ degenerace

Fermitov eu. - uasnap' d'etr z' d'etrus' na nejv'is'ich eu. hradba'

$E_F = \frac{h^2}{2m} (2\pi^2 m)^{2/3}$

Jadru degenerace $\frac{E_F}{\rho^{2/3}} < D$ d'etr d'etr. p'lyu $P = k \cdot \rho^{5/3}$

Role uho hradba' a hradba'

Hradba' uho a hradba' $\rightarrow$ d'etr hradba' z'v'ne' u osou'ly'ch hradba', a d'etrus' d'etr, hradba', AGB

hradba' hradba' z' $\times$ d'etr Π a p'rc. R hradba' do hradba', z'v'ne' d'etrus' hradba' E_p na uho n' n' hradba' uho d'etr eu. z'v'ne' hradba' L

$L \approx \frac{dE_p}{dt} \approx \frac{d}{dt} \left(\frac{G D^2}{\pi} \right) \approx \frac{D}{R} \dot{D}$

d'etrus' d'etr a d'etrus' d'etr Π hradba'

Stona jadru d'etrus' d'etr hradba' d'etrus' d'etr (d'etrus' d'etrus' p'rcim' vy'v' d'etrus')

* $0.4 - 11 \Pi_0$ - hradba' $\times$ d'etrus' hradba' d'etr n' p'rcim' hradba' hradba'

* $11 \Pi_0$ - uasnap' d'etrus' hradba' uho d'etrus' d'etrus' d'etrus'

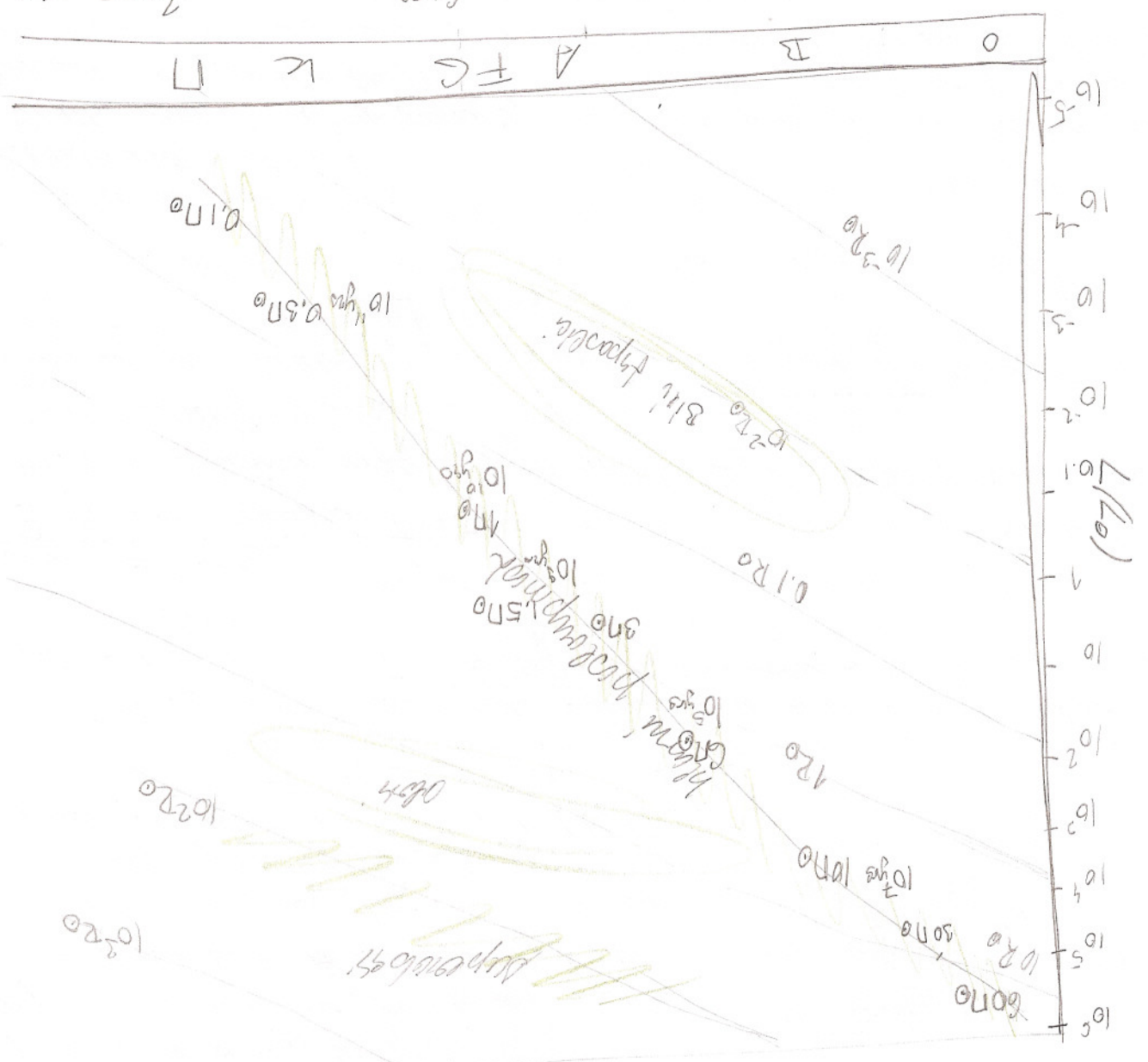
$\Pi_{jadro} > 1.4 \Pi_0 \rightarrow$ p'rcim' hradba' hradba' hradba' $\rightarrow$ hradba'

* $50 \Pi_0 \rightarrow$ NH, eu ($10^{46}y$) n' d'etrus' n' hradba' hradba' $\rightarrow$ d'etrus' d'etrus'

$\rightarrow$ SNII (1054)

* > 50% with varying amount - due to H, He star W.R. energy (g.c) → 50% has H - mostly water, as dr-BH

HR Diagram

HR Diagram shows evolution of stars from main sequence to red dwarf, or blue giant, or white dwarf, or black hole. The diagram shows the path of a star as it evolves over time. The vertical axis is luminosity $L/L_{\odot}$ and the horizontal axis is temperature T . The diagram is divided into regions labeled 0, B, A, F, G, K, and M. The main sequence is the diagonal track from top-left to bottom-right. The red dwarf region is at the bottom right. The supergiant region is at the bottom left. The diagram also shows tracks for stars that have evolved from the main sequence to other stages.

(continued)

Vývoj 2* (Křivky)

2* vývoj rychlosti vs od vzniku - rychlostí, času, složen, podoba Π
 Algal - * $5\Pi_0$ a podoba $1\Pi_0$

→ měla by být podobnější, pokud jsou stejné stáří
 → pro porovnání

Vlnová rychlost rychlosti vývoj → výplň, rozložení, kvalita → jaké bude
 → složen a velkou Π se stane složením složen a velmi podobný přerodu
 její kvalita

$\Phi(x,y,z) = -\frac{G\Pi_1}{r_1} - \frac{G\Pi_2}{r_2} - \frac{8^2\omega^2}{2}$ Dvě čísla podoba

Oddělení - dva povrchy umístění rychlostí pod. plocha
 Polutokový - jedním složen výplň R. plocha → povrch kloby pro L_1
 Důležitá - složen výplň R. kvalita - podobně stáří

Vývoj 1, oddělení - HP

2, $\Pi_1 > \Pi_2$, Π_2 velmi malá 5% H a jedním - výplň R. kvalita
 → polutokový

3, Π_2 se stane první, pro přechod kloby stáří L_1 (i.e. stáří)

4, vývoj Π_1 se nesprávně (dám stáří centra), kvalita se rozkládá,
 velmi podobná.

5, abychom zjistili; pokud → Π má a materiál se stane podoba *
 ⇒ rychlost vývoje *

6, Závisí na Π rychlost * $\Pi < 3\Pi_0$ - He BT
 $\Pi > 3\Pi_0$ He HP → C, O BT (mora, S, O)
 $\Pi > 15\Pi_0$ další TNR → Fe jedno $> 1,4\Pi_0$
 → NH/BH
 kvalitativně